

ELŐFIZETÉSI ÁRAR:

A kiadóhivatalban átvéve:
 Évesre ..... 16 kor.
 Negyedévre ..... 4 "
 Helyben hazhoz hordva:
 Évesre ..... 20 kor.
 Negyedévre ..... 5 "
 Vidékre postán szállítva:
 Évesre ..... 24 kor.
 Negyedévre ..... 6 "

TISZÁNTÚL

POLITIKAI NAPILAP

Megjelenik minden nap a hétfő és
 keddnap utáni napok kivételével.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
 Nagyvárad, Apáczai-utca 2.

A szerkesztőség kérésre visszafizetés
 vagy megőrzésére nem vállalkozik.

Előzetesek és hirdetések a
 kiadóhivatalhoz intézendők.

Egyes szám ára 6 fillér.

NAGYVÁRAD, június 30.

Aratás.

(K. Ö.) A termés becsléseket illetőleg nálunk különös gyakorlat kezd meghonosulni.

A földmivelésügyi miniszternek megvan a maga hivatalos termés becslése, melynek azonban az a hibája van, hogy a buzára, tehát a legfőbb terményre nézve valószínű becslésekbe bocsátkozik. Lehet több is, lehet kevesebb is. Ahogy valakinek jól esik. Lehet 48, de lehet 42 millió métermázs.

Ezzel szemben a börzlapok a kedvezőtlen érlelési idő dacára kezdik a hivatalos kimutatásnál jóval kedvezőbb termés eredményt forgalomba hozni. Értjük. Az új termést illendően kell fogadni és mindent el kell részükről kövegni az aratás elértéktelenítésére.

A harmadik becslés a gazdáé. A gazdák érvek képviselője által nyilvánosságra hozott termésbecslése a hivatalos kimutatásnál rendszeren kisebb terméseredményt helyez kilátásba. Amit természetesen dolognak kell tartanunk. A gazda, mint legilletékesebb bírálója a mezőgazdasági munkának, jól tudja, hogy rendszeren jesszimisztikus felfogás jár legközelebb az igazsághoz.

A termésbecsléseknek ez a különfelesége azonban nagy kárára van az értékesítésnek. Mert szabad játékot enged a börze fantáziájának. A börze amugyis szuverén megvetéssel viseltetik minden hivatalos kimutatás iránt. Nem célirányos tehát, hogy ezekkel a divergáló ki-

mutatásokkal még tápot adjunk a gabonátözsde egyoldalú működésének.

Mert sok, sőt mondhatjuk, minden attól függ, hogy a terméseredményt jól mérlegetjük. Eddig már sok történt, hogy a hivatalos kimutatás mentül jobban közelítse meg a valóságot. Maguk a gazdasági tudósítók is ankéteznak már és legalább méltányos volna a formulázott kívánságoknak a lehetőség szerint eleget tenni.

A dolog érdemét tekintve azonban fölülte kívánatos, hogy a jelentések minél több határt és minél több jellegű gazdaságot öleljenek fel. Mert csak ezen az uton lehet az igazságot megközelíteni. Ugyanis óriási különbséget mutatkozik a nagy, kis és törpebirtok hozama között.

Annál nagyobb horderejű ez a kérdés, mivel nálunk a mezőgazdaság ellenei, első sorban a börze, mindent elkövet a termés hozam meghamisítására és az aratás elértéktelenítésére. Legújabb trikkje a július hóra kilátásba helyezett országos üzem redukció.

Érdekes, hogy mily indokolással akarják ezt megtenni a malmok. Azt mondják, hogy az országos üzemredukciót azért kell megcsinálni, mert nagy a lisztkészlet és mert jelentékeny a nyersterményben a hiány. De hát humbug az egész. Egy rendelkezésünkre álló, a malomérelkedtség által is elfogadott statisztika szerint a fővárosi és vidéki malmok lisztkészlete mintegy 800 ezer métermázs. Hát ez az az óriási lisztkészlet, mely az országos őrlelési szünetet indokolná, mikor még legalább is hat heti fogyasztásról van szó!

A nyersterményhiányról pedig mit mondjunk? Azt, hogy aki füllenteni akar, annak jó legyen az emlékező tehetsége. A márcziusi derntot azzal indokolták, hogy sok a nyersanyag és ennek az önkényes konstataciója sok ezer egzisztenciát tört le. Most egyszerre nincs nyersanyag, csak azért, hogy július folyamán a malmoknak ne kelljen buzát venniük és hogy ennek következtében az árak sülyedjenek.

De mit szólnak a termelők? Vajjon beérik-e a 15-50 koronás árral és nem fogják-e azt mondani, hogy ezért nem adhatjuk? Valóban egy inséges esztendő után alig lehet a buzát 7 forinton elpocsékolni.

Tanulság. Az aratás fontosságáról nálunk kivétel nélkül mindenki megvan győződve, pedig mily keveset teszünk, hogy az aratás a termelő osztályt erősítse.

A politikai válság

A király Gödöllőn.

Bécsből a hír érkezett, hogy a király legközelebb Gödöllőre jön, még pedig Ischlbe való elutazása előtt. A gödöllői várkapitányság azt a rendeletet kapta, hogy július hó 2-ára a király lakosztálya rendben legyen és a gáztársaság is utasítást kapott, hogy mondott napon indítsa meg a gyártást a palota számára.

Miután régi szokás, hogy a király lakosztályát a lejövétel előtt nyolcz nap-

„TISZÁNTÚL“ TÁRCZÁJA.

Comte, a pozitivizmus és az evolúció.

Írta: Kozári Gyula.

Budapest, 1905. Ifj. Nagel Ottó bizománya 3 kötet, ára 14 korona.

Bölcsészeti irodalmuk nem mondható szegénynek; de a legtöbb magyar munkában megvan valamelyik e három hiba közül: vagy egyszerű kalauzkodás német salabaktérekéből, vagy emészthetetlenül unalmas, vagy egy párthoz szegődik vakon s a többi részekkel szemben képtelenül felületes. Esetleg e tulajdonságok ma többet is találhatók egyazon műben.

Hogy csak a pozitivizmus kérdésénél, maradjunk, ennek a fölülte érdekes szellemi iránynak van nem egy feltétlenül magasztaló irodalmi emléke s nem kevés feltétlenül lesújtó bírálata magyar nyelven is. De az irány valódi

jellegét sem egyikből, sem másból hiven megismerni nem lehet. Igazságos, elfogulatlan és alapos kritikát a pozitivizmusról a magyar irodalomban eddig nem olvashatunk.

Kozári munkája pótolja ezt a hiányt.

Az első kötet a pozitivizmust ismerteti, sorbaveve annak minden rendszerét, Comte, Stuart-Mill, Taine, Spenczer, Wundt, Herck, Weber és az epigonok, köztük a kis magyarar pozitivisták mind ismertetést találunk. Bámulatos az az olvasottság a melyről ez a kötet tanulságot tesz. Ennyi kisebb-nagyobb jelentőséggel bíró rendszert áttanulmányozni már maga nagy munka. Még nagyobb munka kivonni a sok rendszerből a lényegest. Nagy hála kötelezte Kozári a tudományos világot ezzel az egybeállítással Sokan vagyunk, a kik érdeklődünk a pozitivista irány után, de nincs időnk azt a nagy könyvtárt áttanulni, a melyet a pozitivisták eddig összeirtak. Kozári most összegyű-

tötte a pozitivisták által produkált szellemi anyagot s egybefoglalva adta át azoknak, a kik a jövőben a pozitivizmus iránt érdeklődni fognak.

Behatóan ismerteti ez a kötet azt a hatást is, a melyet a pozitivizmus az egyes tudományokban kifejt. Fontosságra nézve ez a rész nem marad el a másik mögött.

A II. kötet első felében a gyűjtő helyébe a buvár lép. Tudományos vizsgálat alá veszi Kozári az egybegyűjtött hatalmas anyagot s behatóan foglalkozik a pozitivizmus tanaival, valamint e tanok viszonyával az egyes tudományokhoz. Az I. kötetben az eszmék a személyekhez kapcsolódtak: itt az eszmék körül csoportosulnak a rendszerek. Itt ismerjük meg a pozitivizmust a maga valóságában.

A II. kötet második felében a biztos szemü bíráló lép elénk. A pozitivizmus általános tanai felett véleményt mondott a szerző

— A legjobban ajánlható az úri közönségnek ruha-beszerzésre —

MITTEILER EDE

Nagyvárad,
 Fő-utca.
 (Uri Casinó-épület)
 TELEFON 520.

angol divatszabó cég

■ Szövetek és belések méterenkint nálam a legolcsóbb gyári árban szerezhetők be. ■

mely angol szövetekből a legújabb szabás szerint a legszebb kivitelben készít férfi öltönyöket, s minden e szakba vágó ruhaneműeket. — Női csizmák valódi angol SZÖVETEK nagy választékban.

pal már rendben és készen szokták tartani, feltehető, hogy ő Felsége másodika és tizedike között fog Gödöllőre jönni.

A király várható lejövetele valószínűvé teszi azt is, hogy talán már holnap, de mindenestre a legközelebb eső napokban *Fejérváry* az ujonnan megállapított program alapján közeledni fog ismét a koalícióhoz és kísérletet fog tenni, hogy a király megérkezései egyengesse az újabb egyezkedés talaját. Ha gróf *Andrássy* Gyula hazajön, *Fejérváry* első-sorban vele fog tárgyalni; ha azonban *Andrássy* nem jönne, akkor *Fejérváry* *Kossuth*hoz fordul és őt kéri fel, hogy szólítsa *Andrássyt* haza s ugyanőt kéri arra is, hogy hívja össze a vezérlőbizottságot, mert közvetlenül azzal akar tárgyalni.

Miért sürgős a megegyezés?

Igen érdekes hír képezi a hátterét annak, hogy miért tartják Bécsben is már sürgősnek a megegyezést és miért fektetnek súlyt arra, hogy szeptemberig bármi áron helyre álljon Magyarországon az alkotmányos rend. Azt mondja a hír, hogy újabb katonai terhekről van szó. E szerint a delegáció által megajánlott, de országgyűlésileg meg nem szavazott 400 millió helyett már 453 milliót költöttek és így már a két éves szolgálat berendezési költségeire és honvédelmi munkákra már nincs pénz és van a 400 millió megszavazása esetén is 53 millió a túlkiadás. De ez még nem elég. A hadügyminiszter szerint még 600 millió kell, hogy a hadsereg, illetőleg a haditengerészet a modern harcok képességét elérhesse. Erre a tudatra a hadügyminiszter csak a *csuzimai ütközet* után jött. Az ütközetről érkezett katonai szaktudósítások kiderítették, hogy a mi haditengerészetünk készülsége roppant alantas és a japánok által bizonyított színvonaltól oly messze áll, hogy nagyban és egészben semminek vehető. A miniszterium tudósai rögtön hozzáfogtak a számításokhoz és kisütötték, hogy a flotta harc-képességének megteremtése a legsürgősebben újabb hatszáz milliót igényel. Összesen tehát ezer ötvenhárom millió kell majd, amiből csak Magyarországra kvóta szerint háromszáhatvanegy millió esik. Hogy ehez simán hozzájussanak, igyekezni fognak Magyarországgal békén megegyezni. Idáig szól a bécsi tudósítás.

Fejérváry Bécsben.

Báró *Fejérváry* Géza miniszterelnök ma reggel 8 órakor Bécsbe utazott. Utazásának a híre nagy meglepetést keltett, mert a politikai világban senki nem volt rá elkészülve. Hír

már a kötet első felében. A mily éles látással és biztos ítéllettel szolt az első részben a bírálattal a pozitivizmusról általában, épp oly kitűnő kritika a második részben az egyes rendszerek fölött.

A három kötet együtt a pozitivizmusra nézve igazi forrásmunka, magyar tudományosságának nyeresége. De nyeresége a nagy közönségnek is. Világos nyelvezete *Kozári* munkáját messze kiemeli bölcsészeti irodalmunk termékei közül. Megczáfolja azt a már-már általánossá lett véleményt, hogy a bölcsészeti dolgozatokat laikus nem élvezheti. *Kozári* munkájának a külső formája, nyelvezete is épp oly egyszerű, világos, de azért élvezetes, mint egész rendszere.

A munkát kiváló tulajdonságai miatt a legmelegebben ajánlhatjuk olvasóink figyelmébe. A tudományos irodalom nyelvezetén kívül az is fokozhatja örömeinket a nagy mű megjelenése alkalmával, hogy szerzője Nagyvárad polgára, egyházi tanár az itteni hadapródiskolájánál.

szerint egyszerűen csak referál arról, ami eddig történt és elmondja, hogy mit remél a jövőtől.

Bécsi tudósítás szerint a király hívatta magához a miniszterelnököt, mert évek óta elintézte a magyar kormányelnök ügyét baját, mielőtt Ischlbe utazik, ahol nem óhajt törődni a politikával. Ezuttal aztán bőven lesz megbeszélésre tárgy a király dolgozószobájában.

A kormány — amint értesülünk — minden körülmények közt el van határozva arra, hogy szeptember 15-ig a helyén maradjon ezt a miniszterelnök közölte a főispánokkal, akik most érkeztek haza a fővárosból. Ebben kijelentette azt is a miniszterelnök, hogy ha ezen a határidőn túl «kénytelen lesz» tovább kormányozni, úgy szeptember 15-ére a főispánokat újból a fővárosba rendeli.

A főispánok magatartása.

Egy főispán barátai társaságában a következő kijelentést tette:

Nagyon tévesen írják az újságok azt, hogy a mi egyelőre hivatalban való maradásunk azt jelentené, hogy mi az új kormány rendelkezésére bocsátottuk magunkat. Bennünket ugyanis arra kért a kormány, hogy maradjunk, mert semmiféle alkotmány és törvényellenes munkavégrehajtásával nem fognak bennünket megbizni. Ezért nyugodtunk bele egyelőre abba, hogy lemondásunkat ne intézzék el. Mielőtt azonban a kormány hazafüli meggyőződésünkkel ellentétbe álló dologgal akarna bennünket megbizni, a főispánok egyrésze azonnal levonja a lemondás konzekvenciáját és kivonul hivatalából. Másik része pedig az ellentálló vármegyék élére áll. Kevés hazaáruló akad a főispánok között.

Az iskolaszék ülése.

Tanítóválasztó ülés.

Szokatlanul nagy volt az érdeklődés a mai iskolaszéki ülés iránt. Akármilyen fontos tárgy kerül szőnyegre, nem képes annyi tagot összetoborozni, mint a választás.

Három állást töltöttek be a mai ülésen. Az egyik a kisegítő polgári tanítói és iskolaszéki jegyzői állás, melyre id. *Horváth* István nyelvészt választották meg, ki eddig *Sarkad-Feketeéren*, mint kath. tanító működött. *Horváth* bevéasztása nyereség Nagyvárad városára nézve, mert *Horváth* egyike a legkiválóbb pädagogiai íróknak, a ki a fővárosban is a legutóbb Nagyváradon nyert díjat munkájával. A másik két állásra, melyek *Rátkay* Emilia és *Oóné Szemes* Mária lemondása folytán jöttek üresedésbe, *Szöke* Berta és *Poynár* Anna tanítónőket választották meg, kit eddig is a közs. iskolánál működtek kisegítői minőségben, egyik négy, másik két esztendeje.

Vitás tárgya volt még a mai iskolaszéknek a közs. isk. kisegítői ügye is. Ugy látszik az iskolaszék megelégette azt a sok méltánytalanságot a kisegítői rendszerrel és komolyan hozzálátott a kisegítői ügyének rendezéséhez.

Az ülés lefolyásáról a következőkben számolunk be:

Bordé Ferencz elnöklete alatt jelen voltak: *Dr. Altmann* Jakab, *dr. Adorján* Armin, *Bary* József, *Beczky* Lajos, *dr. Berkovits* Ferencz, *Bozóky* Béla, *dr. Döri* Ferencz, *Ficzek* Lajos, *dr. Grosz* Menyhért, *Hlatky* Endre, *dr. Hoványi* Géza, *dr. Hoványi* Gyula, *Huzella* Gyula, *Komlósy* József, *dr. Konrád* Márk, *Mátéh* Lajos, *Mezey* Mihály, *dr. Mihály* Lajos, *dr. Molnár*

Imre, *Molnár* Lajos, *Novotny* S. Alfonz, *dr. Radó* Ignác, *Stark* Gyula, *Szokoly* Tamás, *Sipos* Orbán, *dr. Thury* Kálmán, *Várad* Mór, *dr. Várady* Zsigmond, *Aberla* Hermin, *Balogh* Károly, *dr. Baróthy* Akos, *Bérczyné* H. Paula, *Csák* Máté, *Dencs* János, *Dietz* Mihály, *Gabrielly* Lajos, *Genoz* János, *Istvánffy* József, *Katonáné* T. Róza, *dr. Kecskeméthy* Lipót, *Materny* Imre, *Mártonffy* Zoltán, *Popescu* Péter, *Ragány* János, özv. *Rechtne* B. Zsófia, *Réz* Mihály, *Sulyok* István, *dr. Vucskics* Gyula és *Winkler* Lajos.

A gyűlés megnyitása után az elnöki széket *Mezey* Mihály foglalta el, kit a közigazgatási bizottság küldött ki a választások vezetésére.

A szokásos előterjesztések után elrendelte a szavazatot a polgári iskolai kisegítő tanító és iskolaszéki jegyzői állásra. Beadtak összesen 43 szavazatot. Ebből *Horváth* István kapott 25 szavazatot, ifj. *Bogár* Lajos 15 és *Abrahám* Gerő 1 szavazatot, 2 szavazat érvénytelen volt.

Majd az elemi iskolai tanítókat választották meg. Beadtak összesen 45 szavazatot. *Szöke* Berta 17, *Poynár* Anna 15, *Pallay* Klára 12, *Keledi* Erzsike 10, *Schmid* Lujza 5, *Báss* Etelka 6, *Mikusay* Margit 6, *Eisele* Sándor 5, özv. *Krüger* Viktorné 7, *Báthyné* B. Sarolta 4, *Csigás* Mihály, *Csányi* Ilona és *Diósi* Jolán 1—1 szavazatot kaptak.

Majd ismét *Bordé* foglalta el az elnöki széket s letárgyalták a tárgysorozat többi pontjait. Az elnöki jelentésből kitűnik, hogy az évről évre beérkező jelentések Nagyvárad város közs. iskoláinak vizsgázó tanügyi állapotáról tesznek bizonyosságot.

Az igazgatói jelentések nagyobbára kisebb-szerű dologi ügyekre vonatkoztak.

A következő tanévi költségvetés tárgyalásánál azonban vita fejlődött. A költségvetésbe új kisegítői állás javadalmazását vették föl.

Dr. Berkovits Ferencz elítéli az eddigi állapotokat és valami módon ezt az uralkodó rendszert megszüntetni óhajtáná. Javasolja, hogy a kisegítői állásokat szervezzék, mert a kisegítői 1000 kor. a mai viszonyok közepett igazán nem tudnak megélni. Legalább a 6 új állást, amit most fognak létesíteni, szervezzék, mert hiszen az csak 1800 frt. többletet róna a város terhére.

Dr. Molnár Imre helyesnek találja a kisegítőknél éveken keresztül való alkalmazását. Nincs megelégedve a tanítók díjazásával, a családos és idősebb tanítóknak több fizetést adna, ha kell 1000—1200 forintot, de a kezdő tanítónak nem adna többet 500 frtnál.

Sipos Orbán, *dr. Döri* Ferencz szólaltak még fel olyan értelemben, ahogyan azt előbb *dr. Berkovits* Ferencz értelmezte.

Végül *Hlatky* Endre emelkedett szólásra s fejtegette ennek a rendszernek helytelen és igazságtalan voltát. Rámutatott azokra az állapotokra, a melyek mint méltánytalan esetek fordultak elő s még inkább fordulhatnak elő a jövő tanévben, mikor 18 kisegítő is lesz, ha az állásokat nem rendszeresítik. Indítványozza, hogy azt a 6 állást rendszeresítsék, továbbá küldjön ki az iskolaszék egy bizottságot, a mely a kisegítői ügyével behatóan foglalkozék s az eddigi állapotok megszüntetésére konkrét javaslatot terjesszen az iskolaszék elé.

Az iskolaszék egyhangula fogadta el *Hlatky* Endre indítványát s megalkotta a bizottságot, melynek tagjai *Sipos* Orbán, *dr. Molnár* Imre, *dr. Berkovits* Ferencz, *Hlatky* Endre, *Novotny* S. Alfonz és *Réz* Mihály.

Ezzel az ülés véget ért.

—y—n.

UJDONSÁGOK.

Előfizetési felhívás.

Egy évtizednél hosszabb idő óta szolgálja lapunk a közérdeket.

Küzdelmes volt a pálya, mert nehéz ma a tisztességnak a sorsa. Nekünk pedig feladatunk volt s feladatunk ma is, hogy a tisztességes

hirlapirodalmat képviseljük s olyan lapot adjunk a keresztény magyar közönség kezébe, mely nem úz gunyt az erkölcsből, a hazafiaságból, a vallásból. Sőt ellenkezőleg, mi ezekben látjuk a magyarság boldogulásának zálogát; ezeket ápoljuk gyöngéd gondossággal s kérlelhetlenül támadjuk mindazt, a mi velük ellenkezik. Az igazságért küzdünk!

A mellett igyekszünk minden tekintetben jól szerkesztett, pontosan értesült, eleven lapot adni közönségünknek. Az ősi erényekhez való ragaszkodás megfér a modern haladással.

Törekvéseink nemes pártfogásra találtak a közönségnél; nemcsak lapunk virágzik egy évtized óta, hanem ezalatt lapunk munkatársai köréből nyerte kezdeményezőit s lelkes erősségeit a kath. akció, mely egyre terjed. A keresztény magyar öntudat már nem szorul ébresztésre; felébredt és cselekszik.

Lapunk pártolása: ennek az öntudatnak fejlesztése.

Bizalommal fordulunk ezért a keresztény közönséghez, kivált a lelkeskedő papsághoz, tanárokhoz, tanítókhoz, tisztviselőkhöz, polgárokhoz, kérve őket, terjesszék lapunkat még nagyobb körben.

Előfizetési árak:

A kiadóhivatalban átvéve:

Egész évre	— — — —	16 kor.
Negyedévre	— — — —	4 „

Helyben házhoz hordva:

Egész évre	— — — —	20 kor.
Negyedévre	— — — —	5 „

Vidékre postán szállítva:

Egész évre	— — — —	24 kor.
Negyedévre	— — — —	6 „

A TISZÁNTÚL szerkesztősége és kiadóhivatala.

Tisztelettel kérjük azon előfizetőinket, kik a múlt, valamint a jelen évről hátralékban vannak, hogy előfizetési díjaikat mielőbb kiegyenlíteni sziveskedjenek.

* Te-Deumi ebéd a premontreiknél.

A nagyváradai premontrei kanonok-rend június 29-én, a tanév befejezése alkalmából fényes ebédet adott, melyre városunk számos előkelősége volt hivatalos. Ott voltak: dr. Beóthy László főispán, Rimler Károly polgármester, Fetser Antal, dr. Bundala Mihály, Grócs Béla és dr. Laurán' Ágost kanonokok, dr. Bozóky Alajos a kir. jogakadémia igazgatója, Stauber József a főreáliskola, Kovács S. Jenő a felső kereskedelmi és Winkler Lajos a közs. polgári iskola igazgatója, dr. Márkus László ügyvéd, dr. Schiff Ernő igazgató-őorvos, dr. Wimmer Julián főorvos, dr. Vucskics Gyula plébános, Váradi Aladár, Udvardy Ignác és Rátkai József és a rend összes tagjai. A negyedik fogásnál Novotny S. Alfonz, a főgimnázium nagyérdemű és köztiszteletben álló igazgatója mondott remek pohárköszöntőt, melyben hálával emlékezett meg Fetser Antal apátkanonok, az intézet egykori jeles tanítványáról, ki 25 éve került ki a rend főgimnáziumából s ez alkalommal 2000 koronás alapítványával róta le az intézett iránti hálás elismerését; éltette továbbá a vendégeket és végül kartársi szeretettel köszöntötte tanártársait, kik lankadatlan buzgósággal és lelkiismer-

retességgel munkálkodtak a lefolyt tanévben is a gondjukra bízott ifjúság nevelésében és oktatásában. A vendégkoszoru élénk éljenzéssel fogadta a szép pohárköszöntőt. Kertész Miksa tanártársai nevében éltette Novotny igazgatót, ki — mint az intézet vezére, és első munkása, nemcsak példás kötelességtudással működik, hanem kartársi szeretettel lüzi együvé tanártársait, s az intézetnek úgy befelé, mint kifelé tiszteletet és elismerést biztosít. Fetser Antal szellemes toasztban magasztalta a premontreirend hazafias és kulturális működését a tanári pálya nehéz, de nagyfontosságú hivatását. Éltette a rend összes tagjait és volt tanárát Agáczy Norbertet, a nemrég nyugalomba vonult kitűnő tanárt. Winkler Lajos a tanügyi működés aratási ünnepén, mély tisztelettel köszöntötte a magvetőket és azoknak országszerte nagyrabecsült főpapját: Takács Menyhért praelátust, kinek egészségére az egész vendégkoszoru őszinte lelkesedéssel üritette poharát. Rimler Károly polgármester ugyancsak a rend érdemeit méltatta s annak sikeres működésére emelt poharat. Az ebéd 4 órakor ért véget.

* **Dr Krüger Aladár** ügyvéd, lapunk főmunkatársa, tegnap Bécsbe utazott s az egész július hónapot a brucki táborban fogja tölteni mint tartalékos hadnagy. Távolléte alatt ügyvédi gyakorlatában dr. Krüger Jenő helyettesíti, ki naponként reggel 9—10 óráig tartózkodik dr. Krüger Aladár kórház-utcai irodájában.

* **A villamos vasut építése,** A Nagyvárad városi vasut részvénytársaság komolyan hozzálát a villamos vasut építéséhez. Még július hó folyamán megkezdte a Fő-utcán a sinek lerakását. Tegnap a vasuttársaság a minisztériumhoz leendő felterjesztés céljából beterveztette a városhoz a sineknek a Szent László-híd vasszerkezetén való megerősítésével vonatkozó kiviteli tervet, műszaki leírást és statisztikai számításokat, valamint a Szent László-téren felállítandó vasból készitendő várócsarnok kiviteli tervét — A villamos vasut első munkálatait különben már megkezdték. A váróvelencei vasutállomástól befelé vonuló régi sineket felszedik s villamos üzemre is alkalmas sinekkel cserélik ki.

* **Vizsga a rabiskolában.** A nagyváradai királyi ügyészség fogházában a rabiskolában Péter és Pál napján vizsgát tartottak, hogy beszámoljanak arról az eredményről, melyet az az iskola elért. Egész csomó sápadt arcú, züllésnek indult, megtévelyedett ember vonult fel előttünk s mi csodálkozással néztük, hogy a börtön levegője varázserővel bir ezekre az emberekre, hogy visszatérjenek a tisztesség útjára. A rabok vizsgáján dr. Virág Béla kir. ügyész elnökölt. A vizsga a Himnusszal kezdődött, melyet a legnagyobb áhitattal énekeltek a bűnükért vezeklő emberek. Azután Vértesi Arnold a rabiskola tanítója számtanból, földrajzból és történelemből intézett kérdéseket a rab tanulókhöz, akik a kérdésekre értelmes, összefüggő feleleteket adtak. A tanulók közül feleleteikkel különösen Végh Dezső és Bakó Lajos tunktek ki, akik pénz jutalomban is részesültek. Kivülök még több rab kapott szorgalmáért jutalmat. Az ünnepély a Szózat eléneklésével ért véget.

* Ismét lesz posta a Teleky-utcán.

Mikor az újvárosi postahivatalt áttelepítették a nagypiacz-térre a Teleky-utczáról, hol a Katholikus Legényegyesület házában volt elhelyezve, az újvárosi kereskedők s polgárok egy része zugolódott a postaigazgatóság ez intézkedése ellen, mivel nekik messze esik a nagypiacz-térre áttett postahivatal és sokat jártak utánna illetékes helyen, hogy a Teleky-utca ismét kapjon postát. Most már végre

óhajuk teljesedésbe ment. A postaigazgatóság Újvároson, a Teleky-utczán a református templom környékén Nagyvárad 5. elnevezéssel 1905. év július hó 1-én postamesteri kezelésközdtn teljes feladó és a forgalmi körébe beosztásukat kérő katonai hatóságok és csapatok számára leadó szolgálattal működő postahivatalt léptet életbe. Ezen postahivatal postai összeköttetését a Nagyváradon közlekedő helyi és körpostajáratok útján kapja. A postahivatal a postatakarékpénztár közvetítő hivatala gyanánt is fog működni. A postahivatal kézbesítő kerületébe kifejezett kívánságukhoz képest a m. kir. 2. számú honvédszázados, nagyváradai cs. és kir. katonai állomás parancsnokságot, a cs. és kir. hadbiztosságot, a cs. és kir. 7. számú százados és a cs. és kir. 19. sz. tüzérezredet osztotta be az igazgatóság.

* **Az iparos ifjak műkedvelői előadása.** A nagyváradai iparos ifjak önképzőkörének tagjai évenként műkedvelői szini előadást rendeznek az önképzőkör javára. Ez évben már korábban meg akarták tartani az előadást, azonban a szini szezon kiterjesztése miatt a város nem engedhette át részükre a Szigligeti-színházat. Az önképzőkör szeptember hó 2. és 3. napján óhajtja a műkedvelői előadást megtartani s kérvényt intézett a városi tanácshoz, amelyben ezen napokra a színház átengedését kéri.

* **Harmincz éves találkozó a főgimnáziumban.** Tegnap találkozóra jöttek össze a nagyváradai premontrei főgimnáziumban harmincz évvel ezelőtt érettségi vizsgálatot tevők. Tizennégyen gyűltek egybe a főgimnáziumban, köztük Wallner Ödön dr. Biharmegye főügyésze, dr. Bartha János orvos, Papp György aradi lelkész stb. Tanáraik közül Agáczy Norbert, Gonda és Zubriczky Flóris vannak még életben, de jelen egyik sem volt a találkón. Első kettő Jászón a kolostorban lakik nyugalomban, utóbbi Leleszen. A volt iskolatársak tegnap reggel 8 órakor a premontreiek templomban Te Deumot hallgattak, melyet Novotny S. Alfonz igazgató mondott. Míse után tisztelgtek a rendházban Novotny igazgatónál, volt tanárait táviratban üdvözltek. Majd levétették magukat. Délben a Pannoniában gyűltek egybe ebédre, melyen szeretettel ünnepelték egymást a volt iskolatársak. Délután pedig kirándultak a fürdőbe.

* **Vizsgálat fugyivásárhelyi gyilkosságban.** Mészalovszki Endre vizsgálóbíró jegyzőkönyvvezetője és Bott György nyomozóellenőr kíséretében tegnap délelőtt a Wolfi korcsma és Fugyivásárhely közt nemrégiben történt rabgőgyilkosság színhelyén szemlét tartott. Ez alkalommal öt fugyivásárhelyi lakost hallgatott ki a vizsgálóbíró ott, helyszínen. Ezek az emberek a gyilkosság napján Nagyváradon voltak templomban. Este hazatérőben találkoztak Buda Jeremiás honvéd cigánnyal, aki áldozatával együtt az országút mellett a buzavetésben állott. Az emberek rá is szóltak a cigánnyra és az asszonyra, hogy ne gázolják le a vetést és tovább mentek. Vissza nézván azonban, azt még látták, hogy a cigány katona és asszony az országút mellett meggyénél letértek a Körös felé. Ugyanott történt ez, ahol néhány lépéssel odább a hullát megtalálták.

* **Az örült vára.** Párisból jelentik: A Le Journal tudósításából híressé vált Le Roy után, aki a házába bezárkózva hetekig állotta a csendőrök és katonaság ostromát, most a Matin tudósítója ir hasonló esetről. Chagnon faluban Leymiux vagyonos gazdálkodó üldözési mániába esett és két bérlőjét revolver lövésekkel súlyosan megsebezte. Azután bezárkózott a házába, amely szűk és rövid zsákutcza mélyén van és puskával védekezik azok ellen, akik be akarnak hatolni hozzá. A nővére vele együtt

területen helyrajzi tanulmányokat tett és aztán, mielőtt elfognatták volna, visszaszökött a határon.

NYILTTÉR.

Husz év óta fennálló kötélgyártelepemet tetemesen kibővítve, azon kellemes helyzetben vagyok, hogy több ízben kitüntetett kizárólagosan I-ső rendű

gazdasági kötélgyártmányaim

rendkívül olcsó árban számítom.

Eredeti gyári árban számítok mindennemű zsákokat, vízhatlan asztag, cseplő-, szekér és rostáló-ponyvakat, ponyvavásznát és minden más a gazdálkodáshoz szükséges műszaki cikket.

Kölcsön z s á k és ponyvákért

mérsékelt díjat számítok. Pirosra festett végű

kévekoteleket, dohány- és zsákszíneget

a legkiválóbb anyagból készítve legutányosabban,

mentőszekrényeket

eredeti gyári árban számítok.

I. Weisz Mór,

Kossuth-utca, (Andrényi-palota.) Telefon: 299.

REGÉNYCSARNOK.

PENELOP.

78.

Angol regény.

Grahamné, az ezredes felesége, egészen elcsodálkozott, midőn Nelli Londonban léte alatt igen nyugodtan de határozottan visszautasította egy nagyon előkelő ifju házassági ajánlatát. Ugyanaz a férfi kérte kezét, kit Algy a kocsiában látott s a ki lesujtva távozott, midőn Nelli egész komolyan megmondta neki, hogy soha sem lehet a felesége.

— Tudtam, hogy nem leszek szerencsés megnyerni, — mondá későbbben az ifju Graham-nának, — mert mást szeret.

Ez a komoly, kikoszorazott férfi jóval idősebb volt Nellinél, de kedves, vidám, gyermek arczába beleszeretett.

— Mennyire megbecsültem volna! — mondá a bánkódás árnyalatával hangjában. — Szegény kis leány! ha nem csalódom, mosolygó arcza alá csak bánatát rejti el, — szemei néha nagyon szomorúak.

— Az képtelenség! — Bolondság! — válaszolá Grahamné, fehér lüktetést rázva. — Hiszen az a gyermek még nem találkozott senkivel. Azonban azt hiszem, hogy mint minden fiatal leánynak, neki is van valami képzeletbeli ideálja.

De később, midőn Nellivel beszélve, e dolgot távolról érintette, Nelli elhalványult, majd elpirult és sirva fakadva azt mondta, hogy soha sem akar férjhez menni s kiszaladt a szobából.

Tehát Nelli azért is örült, hogy visszatérhetett Craigfellbe, mert itt senki sem próbálta gondolatait kiolvasni. Egészen boldog és vidám lett ismét.

A Chartreséket ért szerencsetlenséget nagyon részletesen ismerte Douglas irta meg a rossz hírt; Nelli sokat sirt annak a levélnek olvasásakor, melyből megtudta, hogy Algy elvesztette az atyja birtokát, hogy Chartreskastély, melyet anyiszor és olyan lelkesedve leirt előtte, többé nem az övé. Ugyancsak ekkor olvasta az ujság-

ból is, hogy Chartres Algernon elhagyta a katonai szolgálatot.

Szegény bohó kis Nelli! — Ezt a hírt kivágta az ujságból és odatette a mellé a néhány száll virág mellé, melyet egykor Algytól kapott. Ezentul csak rá gondolt, róla álmódott, érte imádkozott és nem felejtette el egy perczre sem, most is éppen ugy szeretete, mint azon a napon, midőn Algy kezét kezében tartva azt mondta — Nelli, ne felejtse el.

A hegyoldalon a hangafü ismét virágzott, és azon este, midőn Kennethet várták haza egész Craigfellt a lemenő nap fényével árasztotta el.

Mindnyájan az ajtót lesték, Nelli és a fiuk vidáman, vágyakozva, az anya szomorúan és szeliden, reszkette az izgatottságtól és várakozástól.

A Kenneth pamlagja a pokróczekkel és párnákkal együtt a nyitott ablakhoz volt gördítve, — mint hajdan, — ugyanaz a nyugvágy volt, melyen a fájdalom és szenvedésnek hosszú óráit töltötte. Az anya szeme elborult, midőn az elkészített nyugvóhelyre nézett. Vajjon fia ismét ezen fogja-e tölteni hátralevő napjait?

Egyszerre örömkialtással töltötték be a fiuk a házat: Itt vannak! A szegény anya az ablakból nézte, a mint a kocsi a tekervényes uton lassan szállt le. Egészen megnyult, de egyenesen s biztosan, mankó nélkül állott a csoport közepett, sorra csókolva valamennyit. Oh, milyen nagyot dobbant az anya szíve, mikor Kenneth mindenkit otthagya, gyors léptekkel sietett hozzá és karjába vetette magát.

— Fiam, draga fiam!

— Anyám, — Kiáltá Kenneth, anyját magához szorítva — látja, megint tud járni a fia!

— Hála az égnek! mondá az anya örömben sirva.

— Ezt meglepetésnek szántuk, — mondá Kenneth; Aztán szétnézve, így folytatta: Látom hogy a régi nyugvóágyamat elkészítették; de, édes jó anyám, nincs többé szükségem sem a nyugvágyra, sem a mankókra. Nézzen ide!

S az anya könyes, de örömei teljes szemmel nézte, a mint a fia biztos léptekkel járkált le s fel a szobában. Még mindig gyengének látszott, de arcza sugárzott s szeme boldogságot tükrözött.

A Fergusson Alick és a Nelli találkozása nagyon csendesen ment végbe. Az ifju szíve gyorsabban vert ugyan, midőn a leány kezét egy pillanatig a kezében tartotta s ragyogó arczába tekintett és Nelli igazán örült, hogy viszontláthatta s szinte boldog volt, hogy jószágát megköszönhette és a Kenneth meggyógyulásáért áldhatta, de be kellett látnia Fergussonnak, hogy attól, miképp Nelli felesége legyen, ma is épp oly távoll áll, mint mikor elutazott.

Pedig Alick előtt Nelli most még szebbnek, igézőbbnek és megnyerőbbnek tetszett, mint valaha, de érzelmé iránta most is csak a régi volt, nem ment tovább a barátságánál.

Mindnyájan nagyon izgatottak és nagyon boldogok voltak: utoljára még Alick is szomorú és csalódott szívvél, — maga sem tudta miért, — belekeveredett az általános jókedvébe.

Grahamné, kinek szelid arcán a köny és mosoly perczről-perczre váltakozott, mind a két kezét megfogta a doktornak s a hálától és boldogságtól reszkető hangon köszönte meg jószágát, kérve az Istent, hogy a fia iránt tanúsított gondoskodásáért és jószágáért áldja meg.

(Folyt. köv.)

KÖZGAZDASÁG.

Selyemgubók beváltása. A selyemgubókat Szalontán a selyemtenyésztési felügyelőség most már beváltja. Aki postán akarja küldeni a gubókat, egyenest Szegszárdra küldje az ottani felügyelőséghez.

Termény szállítási tárgyalás a honvédség részére. Közhitre teszem, hogy a

m. kir. budapesti I-ső honvéd kerületi parancsnoksághoz tartozó honvédségi állomásokon elhelyezett csapatok, intézetek részére az 1905 év szeptember hó 1-től az 1906 év augusztus hó 31-ig terjedő időre szükséges termény és anyag járandósági cikkek szállításának biztosítására vonatkozó tájékoztató hivatalos helyiségben (Városháza Katonaiügyi osztály II emelet Teleky utca felőli rész) az érdeklődők által bármikor megtekinthetők. Nagyvárad, 1904 június hó 25-én. Darvassy Lajos tanácsnok

A gabonatözsde határidői.

Budapest, jun. 30

Buza okt. — — — —	15.90
Rozs okt-re — — — —	16.74
Tengeri július 1906. — — — —	12.86
Zab apr-ra — — — —	15.02
Repeze aug-ra — — — —	29.90

Értéktözsde.

Budapest, jun. 30

Osztárhitelrészvény — — — —	512.94
Magyar hitelrészvény — — — —	806.50
Leszámitoló bank — — — —	464.50
Rimamurányi — — — —	514.—
Oszták-m. államvasuti részvény — — — —	649.—
Közuti vasut — — — —	569.50
Városi villamos vasut — — — —	2450.—

Hivatalos árfoly amok.

A budapesti áru- és értéktözsde 1905 jun. 30-án

Magyar aranyjárdék 4% — — — —	117.30
Magyar koronajárdék 4% — — — —	97.20
Magyar koronajárdék 3½% — — — —	8.8—
Magyar földtehermentelési kötvény 4% — — — —	97.25
Horváth-szlavon földtehermentelési kötvény — — — —	98.—
Magyar nyereségy-kölesön — — — —	218.—
Titza-szab. és szegedi sorsjegy-kölesön — — — —	166.—
Oszták járdék papírban — — — —	100.25
Oszták járdék ezüstben — — — —	100.75
Oszták járdék aranyban — — — —	117.—
Oszták korona járdék — — — —	100.75
1860. oszt. államsorsjegyek — — — —	157.—
Oszták-magyar bankrészvény — — — —	16.40
Magyar hitelbank részvény — — — —	77.050
Oszták hitelbank intézeti részvény — — — —	98.525
Oszták-magyar államvasuti részvény — — — —	66.650
20 frankos aranz (Napolendor) — — — —	1912
Német birodalmi márka — — — —	117.42
London vista — — — —	240.30
Páris vista — — — —	95.52
20 márkás arany — — — —	23.47

A szerkesztésért felelős:

Dr. VUCSKICS GYULA.

Butorvásárlók figyelmébe!

Olcsó

BUTOR

gyári árban, kezeség mellett

háló-, ebédlő-, szalon és uriszoba berendezések, valamint egyes butor-darabok a

Magyar Műbutorgyár

Részvénytársaságnál

Nagy vradon, Fő-utca elején.

Üzletvezető: PORJESZ HERMAN.

Tejtes lakás-, kávéház- és szálloda-berendezések műipari vállalata.

Kivánatra rajzok és költségvetések.

Uj sirkeritési osztály!

Grünwald Jenő

épület- és műlakatos

Nagyvárad, Uri-utcza 39. (Saját ház.)

Telefon szám 434

Vízvezetékek és csatornázások.

Tisztelettel értesitem a nagyérdemű közönséget, miszerint 12 év óta fennálló elsőrendű épület- és műlakatos-műhelyemben egy külön osztályt létesíttem

Kizárólag sirkerítések

készítésére, melyben eredeti minták, a legegyszerűbbtől a legdiszesebb kivitelűekig készenlétben vannak, továbbá vagy 2000-féle mintarajz áll a n. é. közönség rendelkezésére, melyből tetszés szerint választhat.

Az árak tekintetében pedig a legolcsóbb vagyok.

Költségvetéseket ingyen készítek.

A n. é. közönség eddigi bizalmát megköszönve, kérem ez új vállalatomban is szíves pártfogását, vagyok

1185. Kiváló tisztelettel

Grünwald Jenő,
épület- és műlakatos.

Uj rendszerű asztalalaku takaréktűzhelyek.

Mindennemű lakatos munkák és javítások.

A Bellán-féle *kécekötelek* biharmegyei főraktára.

Alapítattott: 1868.

HELPHY JÓZSEF

Alapítattott: 1868.

Nagyvárad, Zöldfa-utcza 41. sz.

Hazai ipar.

Telefonszám: 51.

Gyári árak.

Minden-
nemű

zsákok. és vitorla ponyvák.

Gépolajok, gépkenőcsök, gépszijak, kender kóc s más e szakbavágó Bácskai készítésű gazdasági kötelek, cikkek nálam gyári árban beszerezhetők.

Ez alkalommal bátorkodom a t. gazdaközönséget azon körülményre figyelmeztetni, hogy 37 év óta fennálló

zsák- és ponyva-kölcsönző üzletem

ez idén is nagy mennyiségű **uj zsák és ponyvával** gyarapítottam, úgy hogy minden ily irányu szükségletét is a **legolcsóbb kölcsöndíjak** mellett kitudom elégíteni.

At. gazdaközönséget ismertszolidaritásomról előre is biztosítva vagyok

kiváló tisztelettel: **HELPHY JÓZSEF.**

Középiskolai és kereskedelmi-iskolai tanulóknak *magán* és *javitó vizsgálatokra való elkészítését*, technikusoknak

mennyiségteni és ábrázoló geometriai korrepetálását elvállalja közép iskolai tanár.
Czim a kiadóban.

Hirdetések felvételnek a kiadóhivatalban.

SZENT LÁSZLÓ KÖNYVYOMDA

Nagyvárad, Apáczka-utcza 3. szám

Művek

folyóiratok, hírlapok,
vonalzatok,
gazdasági nyomtatványok,
egyházi, községi
és egyéb
hivatalos nyomtatványok,
körlevelek,
levélborítékok.

Elvállal és készít:

izléses kivitelben
mindennemű

nyomdai munkákat

jutányos árak mellett.

vidéki rendelések gyorsan és pontosan eszközöztetnek.

Levélfek, számlák, falragaszok, bál meghívók, tánczrendek, étlapok, naptárak, palaczkfeliratok, névjegyek, gyászlapok stb. a nyomdai szakbavágó nyomtatványok készítése.

A lat. és gör. szert. kath. egyházmegyei nyomtatványok

raktára.

Hirdetések felvételnek a kiadóhivatalban.

Üzletnagyoobbítás miatt

az összes raktáron levő divatkelmék, francia delain és batisztok, zefirek, kartonok női és férfi fehéreneműek, diszek és bélésárúk stb. az eddigi igazán olcsó árainnál még **olcsóbban** árusítom el. Már 20 kor. vásárlásnál még árengedmények.

Klein Menyhért

Szt.-László-tér Holdas-templom mellett.

Kinek főelve, hogy áruí a divatnak minden tekintetben, de első sorban a czélszerűségnek feleljen meg.

A

„Nagyváradai Hitelbank“

(Kossuth Lajos-utca 10. sz.)

házak és földbirtokokra 10—50 év időtartamra a legolcsóbb kamattal

és a legelőnyösebb feltételek mellett

törlesztéses jelzálogkölsönöket nyújt,

amelyeket a legrövidebb idő alatt folyósít. Kölsönkérő részről hiteles telekkönyvi kivonat, kataszteri birtokiv és esetleg községi becsü-bizo-

nyitvány mutatandó be. Drágább kamatozású kölsönöket bélyeg és illeték-mentesen convertál.

Elfogad betétkönyvecskékre és folyó számlára:

6 hóig elhelyezett összeg után **5%-os** kamatot fizet

Előnyös feltételek mellett leszámitol váltókat. Értékpapírok, ékszerek és terményekre előleget ad. **Az igazgatóság.**

ROSENBERG IZSÓ

czementárugyára, beton-, vasbeton- és aszfaltipar-vállalata

Telefon: 67. szám.

N a g y v á r a d.

Telefon: 67. szám.

Kizárólagos képviselők:

az „Eternit-művek“ szab. azbeszt-pala gyártmányaiából stb. a „Beocsinyi Czementgyári Unió“ gyáraitól a „Magyar Aszfalt Részvénytársaságtól“ a „Heunebique“-féle vasbeton rendszerből. (Dr. Zilinski Szilárd műegyetemi magántanár tervei szerint.)

Ajánlkozik mindennemű

beton és vasbeton aszfaltozás és aszfalt elszigetelési és »Eternit«-pala fedési munkálatok kivitelére.

Csatornákat

saját gyártmányu, kívül-belül iszapolt, vízhatlan betoncsöveivel eszközöl.

Raktárt tart:

Első rendű Beocsini-, Portland- és Román-czementből.
» » Egeresi szobrász és alabastrom-gipszből.
» » Aszfalt fedéllemez és elszigetelő-lemezekből.

Saját gyártmányu diszes czementlapok és műkövekből.